

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
BIURO ANALIZ

BIULETYN

nr 40 (285) • 25 maja 2005 • © PISM

nr egz. _____

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Maria Konopka-Wichrowska (red. tekstu), Maciej Krzysztofowicz, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji), Edyta Posel-Częścik, Rafał Tamogórski

Polityka zagraniczna Francji wobec Iraku po zakończeniu okupacji

Agata Kołakowska

Polityka Francji wobec Iraku ma obecnie charakter deklaracyjny; można ją postrzegać jako „granie na zwłokę” i oczekiwanie na ustabilizowanie sytuacji. Francja będzie dążyć, przynajmniej w stosunkach gospodarczych, do odzyskania pozycji, jaką miała w Iraku, i szerzej na Bliskim Wschodzie, przed wybuchem konfliktu. Jednakże, wobec utrzymującego się tam napięcia, wydaje się to niemożliwe bez zbliżenia ze Stanami Zjednoczonymi.

Irak przez kilkadziesiąt lat był głównym partnerem politycznym i handlowym Francji na Bliskim Wschodzie. Było to przede wszystkim podyktowane interesami gospodarczymi, a zwłaszcza eksploatacją pól naftowych i sprzedażą broni.¹ Nie mniej ważne były cele geostrategiczne – Francja dążyła do stworzenia przeciwwagi dla wpływu Stanów Zjednoczonych w regionie. Podjęcie działań zbrojnych przez koalicję antyiracką bez mandatu ONZ spotkało się z krytyką francuskich władz. Natomiast po odzyskaniu przez Irak suwerenności widoczne stało się dążenie Francji do zaangażowania w odbudowę kraju wspólnoty międzynarodowej z relatywnie niewielkim wkładem rządu francuskiego. Trudno dostrzec we Francji sprecyzowaną wizję współpracy z Irakiem i szerzej, strategię odzyskiwania pozycji, jaką zajmowała w regionie przed wybuchem konfliktu. Wydaje się jednak, że nim sytuacja w Iraku w pełni się ustabilizuje, w interesie Francji jest zacieśnienie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi. Francja, podobnie jak USA, uznaje za podstawowe dla Bliskiego Wschodu pokojowe rozstrzygnięcie konfliktu izraelsko-palestyńskiego oraz rozwiązanie problemów w stosunkach z Iranem i Libanem. Biorąc pod uwagę złożoność problemów, w dłuższej perspektywie współpraca z USA wydaje się dla Francji nieodzowna.

Do nawiązania stosunków dyplomatycznych Francji z Irakiem doszło 12 lipca 2004 r., a zatem już w dwa tygodnie po objęciu władzy przez rząd tymczasowy, a o możliwości rozwoju współpracy francusko-irackiej mówiono już pierwszego dnia

¹ E. Posel-Częścik, *Interwencja w Iraku – stanowisko Francji*, „Biuletyn” (PISM), nr 17 (121) z 21 marca 2003 r.

po zakończeniu okupacji. Proces stabilizacji nie wpłynął jednak dotychczas na zmianę stanowiska francuskiego rządu wobec zaangażowania NATO innego niż szkoleniowe, wykluczono też możliwość wysłania francuskich sił zbrojnych do Iraku, nawet w razie wybuchu wojny domowej. Podstawową rolę w procesie demokratyzacji i odbudowy Iraku powinna, zdaniem Francji, odegrać cała wspólnota międzynarodowa, wspierając iracki rząd, zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1546². Warto dodać, że o poparciu dla samej rezolucji zdecydowało uwzględnienie w niej wielu postulatów francuskich, podkreślających przede wszystkim znaczenie suwerenności irackich władz w ich stosunkach z siłami wielonarodowymi.

Po nawiązaniu stosunków dyplomatycznych Francja wystąpiła z kilkoma samodzielnymi inicjatywami na rzecz Iraku. Pierwszą było uchylene dekretu z 1990 r. w sprawie stosunków finansowych³. Dekret ten w znacznym stopniu ograniczał swobodę przepływu kapitału między obydwojma państwami, nakładając wymóg zatwierdzenia każdej operacji finansowej, przeprowadzonej przez osoby zarówno prawne, jak i fizyczne – zamieszkujące na terenie Iraku lub mające irackie obywatelstwo. Ułatwienie obrotu kapitałowego stanowi istotny warunek współpracy gospodarczej, a Francji zależy na powrocie na tamtejszy rynek, gdy tylko sytuacja wewnętrzna Iraku się ustabilizuje. Wiąże się z tym zacieśnianie współpracy gospodarczej z Jordanią w okresie przejściowym przed ustabilizowaniem się sytuacji w Iraku, do czego zresztą francuskie władze otwarcie się przyznają.

Kolejną inicjatywę Francji stanowiło podjęcie dialogu politycznego z irackimi władzami. Podczas spotkania prezydenta J. Chiraca z prezydentem Iraku Ghazi al-Yawarem została ponowiona propozycja zorganizowania poza granicami Iraku szkoleń dla irackich sił policyjnych; oferta ta nie spotkała się z jednoznacznym przyjęciem. Rząd francuski zorganizował spotkanie o charakterze studyjnym dla przedstawicieli irackich partii politycznych, które odbyło się w styczniu 2005 r. Jego celem było zapoznanie Irakijczyków z zasadami i sposobem funkcjonowania systemu partyjnego we Francji oraz przebiegiem wyborów parlamentarnych. Ze względu jednak na datę spotkania – zaledwie kilkanaście dni przed zaplanowanym terminem wyborów – przedsięwzięcie było dla strony irackiej raczej mało przydatne. Same wybory w Iraku były przez Francuzów uważnie obserwowane, a ich przebieg został oceniony pozytywnie⁴. Z dużym uznaniem przyjęto także wybór Kurda, Jalala Talabaniego, na prezydenta. Podkreślano bezprecedensowy charakter zajęcia najwyższego stanowiska w państwie o arabskiej większości mieszkańców przez nie-Araba.

Negatywny wpływ na stosunki francusko-irackie natomiast miała wypowiedź premiera tymczasowego rządu Ayada Alawiego, zarzucającego kilku państwom, w tym Francji, bierne stanowisko podczas konfliktu irackiego. Poruszenie wywołało też we Francji uprowadzenie francuskich dziennikarzy i kierowcy. Porywacze zażądali wycofania się przez rząd francuski z kontrowersyjnej ustawy zakazującej noszenia w szkołach rzucających się w oczy symboli religijnych. Żądanie to spotkało się jednak ze zdecydowaną odmową francuskich władz.

Wśród przedsięwzięć wielostronnych na rzecz Iraku, w które zaangażowana była Francja, na uwagę zasługują przede wszystkim negocjacje w sprawie redukcji irackiego zadłużenia wobec Klubu Paryskiego i konferencja ministerialna na temat Iraku w Sharm El-Sheikh w listopadzie 2004 r. Wspólnie z pozostałymi państwami Unii Europejskiej Francja wspierała proces wyborczy w Iraku, uczestnicząc w: pomocy finansowej przyznanej przez UE w wysokości 30 milionów euro, szkoleniu irackich obserwatorów oraz oddelegowując ekspertów do komisji wyborczej. Jedną z ostatnich inicjatyw francuskich, forsowanych w ramach UE, jest podjęcie wspólnych działań na rzecz utrwalenia w Iraku rządów prawa, czyli misji LEX, w której Francja deklaruje wolę przeszkolenia podczas 4-tygodniowego kursu 160 irackich policjantów oraz zor-

² R. Tarnogórski, *Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1546 w sprawie Iraku z dnia 8 czerwca 2004 r.*, „Biuletyn” (PISM), nr 26 (214) z 16 czerwca 2004 r.

³ Décret n° 2004-622 du 29 juin 2004 abrogeant le décret n° 90-681 du 2 août 1990 modifié réglementant les relations financières avec certains pays.

⁴ Ł. Kulesa, *Wybory w Iraku – konsekwencje dla sytuacji międzynarodowej*, „Biuletyn” (PISM), nr 11 (256) z 10 lutego 2005 r.

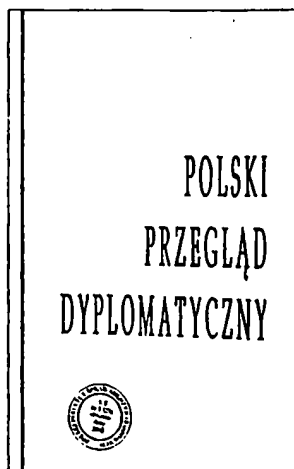
ganizowania dla 30 urzędników miesięcznego kursu z zakresu teorii i praktyki funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Mimo licznych zapewnień władz francuskich o chęci rozwijania dialogu politycznego z Irakiem i wspierania procesu demokratyzacyjnego, rezultaty działań skłaniają do wniosku, iż zaangażowanie Francji ma, jak dotąd, charakter przede wszystkim deklaracyjny. Działania francuskich władz można postrzegać jako „granie na zwłokę” i oczekiwanie na całkowite ustabilizowanie sytuacji w Iraku dzięki zaangażowaniu USA i sił wielonarodowych. Warto pamiętać, że stroną rozmów był dla Francji rząd tymczasowy. Obecnie, gdy partnerem dla władz francuskich są przedstawiciele narodu irackiego wyłonieni w wyborach powszechnych, współpraca dwustronna prawdopodobnie ulegnie intensyfikacji. Można przypuszczać, iż Francja będzie dążyć, przynajmniej w stosunkach gospodarczych, do odzyskania w Iraku pozycji sprzed wybuchu konfliktu. Świadczą o tym m.in. wspomniany wzrost zainteresowania stosunkami handlowymi z Jordanią i stopniowy napływ francuskich inwestorów do tego państwa, czy też ułatwienia w przepływie kapitału między Francją i Irakiem.

Odzyskanie pozycji politycznej będzie z pewnością znacznie bardziej skomplikowane, przede wszystkim ze względu na podtrzymywany sprzeciw wobec zaangażowania militarnego i zarzucaną Francji bierność, a także brak porozumienia w kwestii irackiej ze Stanami Zjednoczonymi. Utrzymujące się rozbieżności w poglądach USA i Francji na sytuację w Iraku były dobrze widoczne w lutym 2005 r. podczas spotkania prezydentów obu państw, którzy we wspólnym oświadczeniu pominęli milczeniem kwestię iracką, koncentrując się na Libanie, Iranie czy konflikcie bliskowschodnim.

Przyjęcie rezolucji nr 1546, a następnie wybory i wyłonienie rządu daje podstawy, by uznać kwestię iracką za, przynajmniej wstępnie, uregulowaną. Sprzeciw wobec jednostronnego, amerykańskiego kształtowania przyszłości Iraku zmusił Francję do opowiedzenia się za koniecznością zaangażowania wspólnoty międzynarodowej, co Francja konsekwentnie czyni, zarówno na forum ONZ, jak i w Unii Europejskiej. Jednak odzyskanie pozycji gospodarczej w Iraku w dużej mierze należeć będzie do niezależnych od rządu przedsiębiorców i ich interesów ekonomicznych. W konsekwencji, utrzymanie – lub wzmocnienie – przez Francję znaczenia w regionie, zwłaszcza w obliczu wciąż występujących tam konfliktów (Izrael – Palestyna, Iran, Liban), wymaga zbliżenia z USA i porozumienia co do kierunków i możliwości wspólnego działania. Taka współpraca powinna przyczynić się do wzmocnienia roli Francji w Unii Europejskiej.

OGŁOSZENIA

Polski Przegląd Dyplomatyczny

t. 5, nr 2 (24), 2005

W numerze m.in.

ARTYKUŁY

Pamięć i odpowiedzialność

Mark K. Melamed

Wpływ wojny w Iraku na stosunki polsko-amerykańskie

Aleksander Ciesliński

Harmonizacja w Europie z uwzględnieniem polskiej perspektywy

Artur Nowak-Far

Regulacyjne uwarunkowania rosyjsko-polskich stosunków handlowych
po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej

Adam Szymański

Fundamentalizm islamski – zagrożenie dla tureckiej demokracji?

Maria Pasztor

Problem Odry i Nysy Łużyckiej w polityce Francji wobec

Republiki Federalnej Niemiec w latach 1959-1969

RECENZJE

Katarzyna Sochacka

Chantal Delsol, Michel Maslowski, Joanna Nowicki (éd.),

Mythes et symboles politiques en Europe centrale

Kamil Krzywicki

Tuomas Forsberg, Christer Pursiainen, Raimo Lintonen, Pekka Visuri,

Suomi ja kriisit Vaaran vuosisata terrori-iskuihin

Anna Wojciuk

Marina S. Ottaway, *Democracy Challenged. The Rise of Semi-Authoritarianism*

Marian Wojciechowski

Ewa Nasalska, *Polsko-niemieckie dyskursy edukacyjne: lata 1949-1999*

Noty bibliograficzne

ARCHIWUM

Rozmowa w cztery oczy między generałem Charles'em de Gaulle

i Władysławem Gomułą

Oprac.: Wanda Jarząbek

KRONIKA DYPLMATYCZNA

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
ul. Warecka 1a, 00-950 Warszawa
tel. 556 80 09, fax 556 80 99, publikacje@pism.pl